

Harald Hjärne: "Snar uppgörelse utan fjäsk" - tal vid rösträttsmötet i Uppsala 18 april 1906

Talare
Harald Hjärne
Politiker

Datum
18 april 1906

Plats
Uppsala

När en djupt ingripande författningsfråga skall praktiskt lösas, då är det af vikt, att de, som bära ansvaret för denna lösning, göra fullt klart för sig, genom hvilka skeden frågan i sin offentliga behandling undan för undan framskrider till det sista afgörande svaret. Endast bland politiskt omogna folk eller i omogna människors inbillning slites ett sådant spörsmål med ens genom ett skenbart enkelt, raskt och teatraliskt mästerhugg, och utgången blir naturligtvis därefter, nämligen förvirrad och fördärflig. Ett folk, som i den lagbundna statsutvecklingens skola hunnit förvärfva erfarenhet, själfbehärskning och viljekraft, går annorlunda till väga. Och ha vi ej goda skäl att af vårt eget folk kräfvat, att sådana egenskaper ådagaläggas, där och när det gäller, just i den politiska fråga, som nu står på dagordningen hos oss? Det är hvarken förunderligt eller skrämmande, om i ett dylikt fall inom ett fritt land från början vidt skilda meningar, önsknings och yrkanden framställas och häfdas af olika partier och särskilda personer, som taga verksam del i det offentliga lifvet. Men är det något besked med folkets politiska uppfostran, då klarnar efter hand den politiska horisonten under och genom brytningarna, som visserligen fortgå och kanske till och med skärpas, men ändock öppna ljusare utsikter genom sin inskränkning till allt tydligare afgränsade stridsfält. De många förslag och alternativ, som uppställas mot hvarandra i kampens tidigare skiften, underkastas en oundgänglig gallring, allteftersom krafterna å ömse sidor fått tillfälle att gång på gång mäta sig inbördes. Det händer rent af, om det sunda förnuftets röst får göra sig hörd, att åtminstone de bestämmande partierna småningom ena sig om vissa gemensamma förutsättningar och från sådana utgångspunkter fortsätta sin täflan, tills omsider en lösning uppnås, som måhända icke tillfredsställer i allo de ifrigaste kämparnes förhoppningar, men bereder så mycket större trygghet för framtiden såsom en uppenbar och svårvunnen frukt af folkets ihärdiga samarbete under gifna omständigheter. Det gäller, medan striden pågår, att icke låta fresta sig af otålighetens, än mindre af trötthetens och missmodets känslor, men också att noga beakta de skiftande lägen, som förete sig under stridsfrågans

utveckling. Det står hvar och en fritt att kämpa för sin särskilda mening, tills dess öde blifvit afgjordt, men den, som besinnar sitt ansvar inför fäderneslandet, låter ej af ensidig doktrinarism, som alltid är ett tecken till svaghet, förleda sig att bortse från det väsentliga i de politiska sträfvanden, som han känner sig uppfordrad att förfäkta med tillgängliga krafter och bundsförvandter. Man måste, hvad man än för sin enskilda del kunde önska annorlunda, hålla till godo med redan fastställda resultat och på deras grund arbeta vidare i en sådan riktning, som efter lugnt öfvervägande, utan vare sig illusioner eller farhågor, visar sig möjlig att fasthålla. Rösträttsfrågans senaste utveckling bestämmes, för att ej gå längre tillbaka, af den bekanta skrifvelsen till k. m:t vid slutet af 1902 års riksdag. Därmed fastslogs, att frågans lösning skulle sökas på grundvalen af allmän rösträtt, genom nya, flerdubbla valmansmassors upptagande på en gång i den aktiva medborgarkrets, som äger att bestämma öfver andra kammarens sammansättning. På denna grundval måste vi alla numera ställa oss, hvad vi än förut kunnat tänka om andra utvägar, andra formuleringar för rösträttens utvidgning. Men äfven på denna grundval kunna olika byggnader uppföras, och därom har sedan striden pågått i fyra år, utan att ännu, åtminstone inför en fördomsfri och lidelsefri åskådning, dess afslutning synes stå för dörren. Å ena sidan vill man, i skiftande radikala skepnader, begagna den allmänna rösträttens genomförande såsom uppslag till hela vårt statsskicks grundliga omgestaltning. Det skall ske genom att göra andra kammaren till ett verktyg för de nya valmansmassornas obetingade öfvervälde, till en så godt som oblandad klassrepresentation, en arbetarekuria, som närmast på de gemensamma omröstningarnas väg skall tillbakatränga och slutligen alldeles kufva första kammarens och de hittills ledande samhällselementens inflytande inom hela del politiska lifvet. Det är den "seende" radikalismen, som lifvas af dylika förhoppningar, och med rätta, om dess målsmän få sin vilja fram i själfva inkörsporten. Men det finns också en "blind" radikalism, som går i den förras släptåg, ehuru i hopp att med öfvertalningens trollkraft kunna behärska och "uthamra" de öfvermäktiga massornas sinnen. Med dess inbillningar lönar det dock knappast mödan att räkna. Å andra sidan erkännes öppet, att allmänna rösträttens genomförande ovillkorligen måste innebära en väsentlig politisk maktförskjutning till de nya valmansmassornas förmån. Det är ett bevis på förtroende till vårt folk, att denna makttillväxt icke missunnas de nye valmännen. Men intet förtroende, som präglas af manlig uppriktighet, kan eller får vara enfaldeligen blindt. Äfven det svenska folkets stora flertal mår bäst af att vederbörligen känna lagens skrankor, att skyddas mot den demokratiska själfkänslans frestelser och faror. De hittills ledande samhällselementen ha, med

alla sina mänskliga brister, ingalunda gjort sig förtjänta att utan vidare afsättas, och de äro säkerligen ej i allmänhet så förslappade, att de själfmant abdikera. Det är deras plikt att äfven för framtiden på lagens grund häfda en sådan ställning, som dem ovedersägligen tillkommer i ett gammalt kulturfolk. Det är ett rättvist och billigt kraf, att de framgent må kunna häfda denna sin ställning i kraft af sin grundlagsenliga rätt, icke uteslutande efter massornas tillfälliga och växlande gunst. Därför måste den allmänna rösträtten organiseras i sådana former, att andra kammaren icke förvandlas till en slätstruken arbetarekuria, att första kammarens behöriga inflytande upprätthålles och därmed äfven jämvikten i vår författning bevaras. Från denna senare sida gafs den lösen, som ledde till riksdagens uppställande af den allmänna rösträttens grundsats. Det var därför alldeles i sin ordning, att från samma sida tillika uppställdes krafvet på en utredning af det lämpligaste sättet för den allmänna rösträttens genomförande i öfverensstämmelse med vårt bestående statskicks lifsvillkor. Åtskilliga utvägar kunde tänkas, som vore mer eller mindre ägnade för detta syfte. Emellertid föreslog den dåvarande regeringen en sådan utredning allenast med hänsyn till yrkandet på den proportionella valmetoden vid den allmänna rösträttens genomförande till andra kammaren. Och riksdagen lät sedan därvid bero ulan att förnya sin begäran om en ytterligare, mera omfattande utredning äfven af andra organisationsformer än den proportionella valmetoden. Därmed fastslogs, att rösträttsfrågans lösning i samhällsbevarande riktning skulle sökas inom proportionalismens ram, och det måste hädanefter betecknas som opraktiskt att vilja anlita någon annan utväg i samma syfte. Ett steg framåt var således ånyo laget genom denna utgallring af andra alternativ, och dess betydelse förringas visst icke däraf, att radikalismen från sina synpunkter reste et hårdnackadt och till en viss grad oväntadt angrepp däremot. Proportionalismen har den ovedersägliga innebörden, att dess genomförande omöjligen kan kännetecknas såsom en utifrån pålagd inskränkande "garanti" mot den allmänna rösträtten, utan tvärtom måste betraktas såsom en konsekvent tillämpning af den likformiga rösträkningens grundsats enligt allmängiltiga matematiska regler. Ett vals-system, bland hvars ifrige förfäktare räknas t. ex. en sådan radikalismens apostel som John Stuart Mill förutom mångfaldige andre obetviflade framstegsmän i olika länder, kan ej heller med något sken af sannolikhet brännmärkas såsom särskildt reaktionärt eller ens konservativt. Majoritetssystemet är för närvarande öfverallt i Europa utsatt för en allt mer skärpt kritik, som vinner större anslutning snart sagdt för hvarje dag. Det kan därför knappast sägas, att de, som hos oss så envist hålla på denna föråldrade röstberäkningsmetod, befinna sig i full samklang med de moderna politiska

sträfvanden, som de annars så gärnaåberopa. Det tjänar för öfrigt ingenting till att här upprepa de skäl och förevändningar, som motståndarne anfört till stöd för sin intransigenta hållning. Allt nog, regeringen har, såsom bekant, framlagt två proportionalistiska förslag, som båda gångerna fallit i andra kammaren emot mycket svaga majoriteter. Men intet annat förslag har vunnit nämnvärd anslutning i första kammaren, och till slut blef det alldeles "rent bord" i andra kammaren också. Det vore dock långt ifrån riktigt att påstå, att rösträttsfrågan sålunda stannat helt och hållet stöpet. De senaste årens riksdagsarbete och offentliga diskussion måste anses innebära mycket viktiga bidrag till en önskvärd uppgörelse i sinom tid. De olika partierna och fraktionerna ha funnit sig nödsakade att grundligare genomtänka och utarbeta sina förslag under inbördes kritik. I vissa punkter, om också ännu ej de mest betydelsefulla, ha till och med de motsatta sträfvandena redan hunnit oförtydbart närma sig hvarandra. Man måste gifva del liberala samlingspartiet det rättvisa erkännandet, att det antagit och upprepade gånger vidhållit de oundgängliga villkor för rösträttens utöfning, som äro förknippade med de medborgerliga skyldigheternas fullgörande i fråga om värnplikt och skatt till såväl kommunen som staten. Visserligen har en stor del af partiet icke hållit riktigt god min i denna sin moderation, utan låtit förstå, att det blott gäller ett slags provisoriskt medgifvande, som skall tagas tillbaka, så framt ej partiets rösträttsanbud i sin helhet anammas inom förelagd tid. Men i politiken kommer det icke så mycket an på det mer eller mindre välvilliga uppsåtet som på den förpliktande handlingen, som medför sitt oundvikliga ansvar. Hållningslösheten i ett sådant fall betyder politisk konkurs, och äfven från partiets egen synpunkt lär det bli betänkligt nog att återtåga till den ursprungliga radikala omedgörligheten efter en så pass bindande officiell förklaring, som nu är afgifven. Så mycket åtminstone må väl alltså anses vunnit i radikala anspråkens nedprutning. Men den bedrager sig svårligen, som förmenar, att därmed redan är nog vunnit. Äfven med de anständighetsvillkor, som numera allmänt, utanför de rent oförbätterliges läger, äro erkända såsom nödvändiga för rösträttens utöfning, uppnås icke den ringaste trygghet mot minoriteternas fullständiga undertryckning. Hotet att falla tillbaka på socialisternas alldeles obundna rösträtt är därför icke ägnadt att skrämma de klarsynte, som med hänsyn till minoriteternas oafvisliga skyddskraf finna fullt tillräckliga skäl att afgjort motsätta sig äfven den liberala rösträttsplanen. Från denna synpunkt kan det ej gärna bli värre än nu är föreslaget. Lika litet finns det någon grund att kapitulera efter de senaste valens utfall. Sällan har väl i vårt land ett valresultat blifvit så uppenbart vantolkadt i ett öfvermodigt partiintresses tjänst. Det liberala

samlingspartiet har vunnit en majoritet af knappt 10 eller 12 röster öfver de förenade minoritetsgrupperna. Endast med socialisternas tillhjälp kan denna svaga öfvervikt anses fördubblad. Hade vi en parlamentarisk regering, som vi icke äga, och som vi aldrig kunna få i Sverige, d. v. s. en regering, som vore principiellt beroende af de äskade riksdagsanslagens bevillning, då kunde en sådan regering som den nuvarande knappast hålla sig uppe en enda dag. Ty minst hälften af det s. k. "regeringspartiet" jämte socialisterna gör nästan systematiskt strejk i de viktigaste anslagsfrågor. Men den nuvarande regeringen äger den stora politiska förmånen att kunna räkna på hvad de närmast föregående regeringarna saknat, nämligen en lojal opposition i andra kammaren. Denna opposition, som icke erkänner den s. k. "parlamentariska" grundsatsen eller taktiken att bekämpa regeringen genom anslagsvägran, har tvärtom gång på gång under denna riksdag ansett sig pliktig i fäderneslandets intresse att värja regeringen emot dess egne anhängares ansvarlösa prutningsförsök. Så förhåller det sig med det stöd, som den nuvarande regeringen för sin egen skull påstås ha vunnit i kraft af de senaste valens utslag. Det hänger ej bättre ihop med valens förmenta dom öfver proportionalismen. Det berodde blott på några hundra röster här och där, att valen i Göteborg och på andra ställen skulle fått en alldeles motsatt utgång. Det är också allom veterligt, att de konservativa drogo sig för all drifva den konstitutionella partistriden för långt af hänsyn till fäderneslandets ömtåliga ställning under unionskrisen, medan däremot liberaler och radikaler ogeneradt och oemotsagde fingo tillgodo göra sig den fosterländska hedern af urtimabesluten, som de i det allra längsta tvekat att antaga. Det är slutligen en uppenbar hemlighet, att trots allt inom regeringspartiets egna leder i riksdagen, för att ej tala om regeringsledamöterna själfva, finnas flere öfvertygade proportionalister, som endast af den stränga partidisciplinens band hindras att gifva sig öppet tillkänna. Sådan är den verkliga ställningen i detta ögonblick, Det är dock mycket möjligt och till och med sannolikt, att regeringens rösträttsförslag får majoritet i andra kammaren. De fleste af samlingspartiet gå naturligtvis med, ehuru ej så få blott för den nödvändiga sammanhållningens skull. Socialisterna och deras närmaste själsförvandter kunna alltid påräknas, men de laga regeringsförslaget blott såsom en afbetalning på sitt eget, som därefter genast skall sättas upp på dagordningen till samhällsstridens oändliga fortsättning. Slutligen finns det väl också en grupp, som i andra kammaren röstar för regeringens förslag i förvissning om dess fall inom riksdagen för att sålunda ytterligare undanskjuta någon annan fruktad lösning. En sålunda hopsamlad majoritet i andra kammaren är likväl icke imponerande nog för att skrämva vare sig första kammaren eller rikets

betänksammare medborgare för öfrigt till obetingad kapitulation. Våra motståndare själfve tyckas tillräckligt medvetne därom, ty de göra nu, när det lider mot slutet, allt hvad de kunna för att blanda bort korten genom vädjanden till känslorna i stället för sakliga skäl. Man misstager sig knappast, om man förklarar denna deras taktik ur den uppstigande aningen, att de begått ett grundligt felgrepp genom sitt öfvermodiga pockande på valmännens fullmakt. Hvad borde i själfva verket valens utslag ha betydt för ett oförvilladt omdöme? En regering, som, äfven med bibehållande af sina egna partisynpunkter, velat i sanning uppträda såsom landets samfälda regering, borde i detta utslag ha funnit en uppfordran att taga första steget till en uppgörelse med sina motståndare genom verkliga ömsesidiga eftergifter. Samlingsmännen voro ingalunda så segerrike, proportionalisterna visst icke så slagne, att de förres ledare ägde rätt att utan vidare diktera villkoren. Just i sådana fall är den politiska kompromissen, som är alla fria författningars utvecklingsvillkor, föreslafd af saklägets egna kraf. Den, som då först bjuder handen till en ärlig uppgörelse, han röjer icke svaghet, utan just den styrka, själfbehärskningens styrka, som mest hedrar en statsman. Man åberopar mol oss den engelska konservatismens föredöme i eftergifvenhet for den klart uttalade folkviljan. Det föredömet är all aktning värdt, men det får ej heller förglömmas, att den engelska konservatismen genom sin manliga kritik af folk ledarnes omogna förespeglingar, genom sin oförfärdade ringaktning af de populära nyckerna också gör sitt bästa att uppfostra folkviljan till nödig klarhet och sans. Och dessutom borde våra vederbörande behjärta, att äfven den engelska liberalismen har sina föredömen att bjuda, som betyda förmer än till och med de mest afrundade partidoktriner. Hur gjorde Gladstone under 1884–85 års rösträttsstrid, då folkagitationen på hans sida var långt hetsigare än hvad vi någonsin upplefvat i Sverige? Han blåste visserligen under en tid bortåt, t.ex. genom hvarjehanda öfverord mot lordernas hus, men till slut tog han sitt förnuft tillfånga och inledde underhandlingar med motståndarne, hvarefter rösträttsutvidgningen genomfördes i samband med en valkretsindelning, som tillfredsställde de konservatives kraf. Det var ett prof på en sådan liberal medgörlighet, som icke heller skulle vanpryda en svensk efterföljare af den store Gladstone. Säkert är, att ingen konservativ obeveklighet skulle ha ställt sig i vägen, om regeringen åtminstone visat sin villighet att beakta den motsatta sidans hufvudkraf: ett nödtorftigt skydd för minoriteternas rätt. Det hade varit den bästa och säkraste utsikten till en snar och lyckosam lösning af rösträttsfrågan. Men hvad har vår regering i stället gjort? Hon har, trots sitt nit för den mycket omtalade snara lösningen, tagit sig ganska rundlig tid för sitt

arbete. Riksdagen hade varit samlad redan sex veckor, innan vi mot slutet af februari ändtligen fingo mottaga den i trontalet utlofvade rösträttspropositionen. Innehöll då denna proposition någonting så nytt och besvärligt, som kunde förklara del långa uppskofvet? Visst icke, denna proposition utgjorde just ingenting annat än ett uppkok på liberalernas partimotion vid senaste riksdag. De obetydliga ändringarna, angående omval och enmansvalkretsar äfven i storstäderna, borde väl ej vid utarbetningen ha kräft så långvarig möda. Motiveringen är mer än simpel: knappast ett försök att bjuda sakliga skäl, allenast upprepade retoriska och advokatoriska påminnelser om sakens ofantliga brådska. Det fattas till och med ett viktigt tillägg, som partimotionen åtminstone kunde uppvisa. Regeringen har ur sin proposition uteslutit hvarje förslag till valkretsindelning, förmodligen därför att partimotionens förslag i detta syfte visade sig alltför orimligt och man därför ej ville ånyo utsätta sig för samma befogade klander. Men denna förkortning borde väl ej för den snara lösningens förkämpar ha tagit så lång tid att verkställs. Väl kan man säga, att berget efter mycken vanda har födt en rätta, för resten ett litet ofärdigt foster utan både svans och hufvud. En sådan proposition, som i ytlighet, i ensidighet, i ohjälplig och hjälplös partidoktrinarism knappast har sitt motstycke inom våra konstitutionella annaler, bjudes nu Sveriges riksdag af dess första s. k. "liberala regering". Detta förslag har icke ens partikonsekvensens förtjänst. På samma gång som det talas om nödvändigheten att snarligen utjämna rösträtten öfver hela folket, tillmäter man åt städerna ett alltför högt representantantal, under lösa hänvisningar till folkmängden kommande tillväxt. Intet under då, att man med sådant eftertryck proklamerar: "Det måste nu vara slut på resonerandet i rösträttsfrågan". När man själf slutat att "resonera", att bjuda skäl och grunder, som tåla diskussion, då faller det sig ju helt naturligt, att man tillgriper maktspråk för att afklippa vidare diskussion. När man själf har lämnat eftertanken bakom sig, när man själf hvarken vill se eller höra, då tror man sig ha att göra bara med en "blind" konservatism, som med lätthet kan nedtystas vid banketter under glasens klang. "Det är i alla händelser ett mindre lyckadt sätt att bemöta Sveriges riksdag och Sveriges tänkande folk. Vi som allt framgent förbehålla oss vår fria talan, vi rösta ej på kommande, ej ens om de förmättna budorden komma nedifrån, medelbart eller omedelbart. Hvad är det man vill skrämma oss med? Det säges, "att den djupgående splittring, som förefinnes inom vårt folk, antagit karaktären af en verklig landsfara, att missmod och misstanke växa till ständigt rikligare skördar att inbergas af de oroselement, hvilkas fosterlandsfiendtliga sträfvanden allt mer tydligt och ohöljdt framträda". Är det alltså rösträttsfrågans grundliga

och sakliga behandling, som blir skulden för de "fosterlandsflendtliga sträfvandenas" utbredning? Är det meningen att brådstörta rösträttsfrågans lösning, under det att man möter de "fosterlandsfiendtliga sträfvandena" med formalistiska omsvep och hänvisar frågan om deras undertryckande till en långdragen och obeslutsam utredning? Ett sådant förfarande vore snarare ägnadt att gifva starkare fart åt dessa "fosterlandsfiendtliga sträfvanden", som sannerligen icke duga till påtryckningsmedel i den rösträttspolitiska partistriden. Det vädjas också i känslofulla ordalag till den vekliga tröttheten. Del heter, att vi, om ej rösträttsfrågan med allra snaraste löses efter regeringens anvisning, "hvarken få arbetstid, arbetsfrid eller arbetsglädje till allt det andra", som skall uträttas för vårt fäderneslands välfärd. Men hvad är det, som fattas? Hvad är det, som står på? Har det svenska folket, har dess representation så försjunkit i slapphet, att krafterna ej räcka till för någonting mer än denna rösträttsfrågas behandling? Det arbete, som föreligger oss, det fullgörs bäst, om ingen fråga, ej ens rösträttsfrågan, får onödigtvis inkräkta på vårt lugn och vår eftertanke. Det är ej upphetsningen, som påskyndar arbetet, och den sentimentala, nästan hysteriska brådskan efter en lösning, hurudan som hälst, torde snarare lända till bekräftelse af det gamla talesättet: "fort och dumt". Vi kunna tryggt försäkra, vi, som ej nöja oss med regeringens rösträttsförslag, att vi äro minst lika angelägne som dess upphofsmän om en snar lösning. Men ännu är ej genom vårt förvällande någon tid förstulen, och vi äro i vår goda rätt, då vi påyrka icke uppskof, utan del tillbörliga och grundlagsenliga rådruum, som saken i sin naturliga utveckling oundgängligen kräfver. Ännu återstå af den nuvarande valperioden två riksdagar för att antaga ett nytt rösträttsförslag såsom hvilande till nästa val. Inom denna tid kan för öfrigt åtskilligt annat nyttigt arbete utföras, om alla vederbörande fullgöra sina skyldigheter i en samdräkt, som ej behöfver störas af rösträttsdiskussionen, och om de framför allt undvika alla frestelser och uppfordringar till otålighet, som blot vållar gagnlös och tidspillan. Det kan ej med rätta sägas, att oppositionen i rösträttsfrågan vid denna riksdag legat på latbänken. Den, som opartiskt studerar rösträttsmotionerna i andra kammaren och jämför dem med regeringspropositionen, kan ej gärna stanna i tvifvelsmål om, hvares det grundligaste arbetet är nedlagdt. Granskar man dessa motioners inre halt, då skall man också snart varsna del allvarliga bemödandet att draga de riktiga konsekvenserna af rösträttsfrågans nuvarande läge. Den uppgift, som regeringen så lättvindigt har skjutit ifrån sig, att söka en billig och hedersam förmedling emellan de stridande meningarna, – denna uppgift genomgår såsom en röd tråd de mest betydande af dessa motioner, som påyrka den proportionella

valmetodens förenkling och dess tillämpning på riksdagens båda kamrar. I dessa motioner har konstitutionsutskottet vunnit ett arbetsmaterial, som helt visst skall föra den stora frågan ett godt stycke närmare fram till sin lösning, om den lidelsefria eftertanken, såsom vi ha goda skäl att hoppas, får göra sin rätt gällande mot den fjäskande beskäftigheten och de oförsynta skrämškotten. Den fördomsfulla uppfattning, som tror sig om att avisa alla uppslag från första kammaren såsom redan från början misstänkta, finner ingen näring i de förslag, som nu äro å bane. Nu är det andra kammarens förenade minoritetsgrupper, som ställasina kraf på första kammarens fosterländska sinnelag och vidsynta omtanke. De kunna göra det med tillförsikt, emedan de själfva äro beredda att för den goda sakens skull jämka på förut framställda yrkanden och därför utan förmätenhet våga räkna på samma tillmötesgående hos medkammarens i hufvudsak liktänkande ledamöter. De veta med sig, att deras sträfvanden ej gå ut på ett illojalt försvagande af första kammarens rättmätiga inflytande inom vårt statslif, utan tvärtom på ett afvärjande af de faror, hvarmed en växande agitation hotar första kammarens hela tillvaro omedelbart efter andra kammarens fullständiga radikaliserung. De syfta till en allt starkare samverkan emellan båda kamrarnas själfständiga och i sanning frihetsälskande elementer, en samverkan, som i våra dagar ej kan uppnås allenast genom likartade sträfvanden på skilda linjer, utan ovillkorligen kräfvver ett närmande äfven i den politiska maktställningens grunder. Det kan omöjligen påstås, att en sådan samverkan blefve för dyrt köpt genom vissa ändringar i den kommunala röstskalan vid landstingsvalen, än mindre genom den proportionella valmetodens utsträckning äfven till första kammaren, som ju själf genom öfverväldigande majoriteter gång på gång har erkänt denna methods principiella rättvisa och alltså svårligen kan jäfva befogenhelen af dess tillämpning äfven för riksdagen i dess helhet. Vi föra alltså moderationens och klokhetens talan inför första kammaren, men tillika väga vi häfda, att vi förfäktat den framåtskridande reformens sak på en bättre, fastare och enhetligare grund än den agitatoriska radikalismen. Det ligger i sakens natur, – och vi erkänna det öppet, – för så vidt som vårt statsklick får anses äga ett någorlunda organiskt sammanhang, att vidtgående ändringar i den ena kammarens sammansättning ovillkorligen måste, och det ganska snart, draga med sig motsvarande ändringar äfven i medkammarens organisation. På detta samband spekulerar ju den omstörtande radikalismen, ehuru dess taktik går ut på att väcka splittring i det samhällsbevarande lägret, att hindra de motsatta krafternas förening till själf försvar. Därför riktas nu angreppen med samlad styrka mot andra kammarens nuvarande karaktär i förhoppning, att första kammaren genom sin hållning skall tillsvidare isoleras för att sedan så

mycket lättare kunna alldeles kufvas och brytas, sedan dess bundsförvandter blifvit bortjagade ur det politiska spelet. Målet är i alla fall uppenbart: ett öppet eller förklädt enkammarsystem efter norskt mönster, med den därtill hörande vrånbilden af en parlamentarism, som handlöst öfverantvarar rikets öden i de demagogiska klickarnas våld. En sådan framtid tilltalar icke vårt svenska sinne, allra minst i de oroliga dagar, som nu stunda öfverallt i världen och kanske tydligast just närmast omkring oss. Äfven vi vilja en reform af första kammaren, en reform, som synes oss fullt ägnad att tillfredsställa också hofsamme liberaler som föredraga statsskicket lugna och sunnda utveckling i allt folkligare anda, men med rätta rygga tillbaka för den själfkära radikalismens oberäkneliga infall. Hvad vi bjuda är alltså icke en ofruktbar förhaling, än mindre en dödfödd produkt af "blind" konservatism, utan ett uppriktigt åsyftadt medlingsförslag, som utan övertygelsernas uppoffring kan vinna verksam anslutning på olika håll. Vi hoppas, att riksdagens bestämmande krafter, när afgörandets stund är inne, skola visa sig behjärta våra sträfvanden och vara i stånd att samla sig omkring ett beslut, som i sanning banar väg för en lyckosam lösning. Regeringsförslaget fall skall då endast rensa marken för ett kraftigare samarbete, hvartill vi inbjuda både nuvarande motståndare och meningsfränder. Men om så går, då ga vi berättigande anspråk därpå, att äfven ett fullt formuleradt förslag i den riktning, som vi angifva, måtte framläggas i sinom tid, och det så snart som möjligt, inför riksdagens å k m:ts vägnar. Det vore förvisso obilligt och politiskt orimligt, om ett försök till äfventyrs skull göras att, medelst en förnyad vädjan till valmännen sattes i tillfälle att jämföra det med ett annat formuleradt förslag från den motsatta sidan. Emot ett sådant öfverrumplingsattentat garanterar oss, det våga vi med visshet hoppas, vårt svenska konungadömes ännu så länge orubbade ställning öfver de partier, som bland folket kämpa om fäderneslandets framtid. Men då kräfves ock, att folket själf ej låter öfverrumpla sig, ej försjunker i modlöshet och likgiltighet inför de stora spörsmål, som nu skola afgöras. I förtröstan därtill vågar jag ställa en vädjan till Upsala stads församlade besinningsfulle medborgare, att de måtte genom sin anslutning understödja sina meningsfränder inom riksdagen i det ansvarsfulla arbete, som rösträttsfrågans snara och framför allt samvetsgranna och rättvisa lösning nu mer än någonsin kräfver.

Taggar

1900-tal, 1906, Man, Politiska tal, Rösträtt

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/harald-hjarne-snar-uppgorelse-utan-fjask-tal-vid-rostrattsmotet-i- uppsala-18-april-1906>